

Kroonika

Akadeemilises Rahvaluule Seltsis

25. jaanuaril 2024 oli ARSi kõnekoosolekul kavas Alina Oprelianska ettekanne “Age and gender in Ukrainian Wonder Tales” (“Vanus ja sugu Ukraina imemuinasjuttudes”).

22. ja 23. veebruaril korraldas Akadeemilise Rahvaluule Selts koos Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnaga Taevaskoja puhkekeskuses Eesti Kultuurkapitali toel Eesti folkloristide 18. talvekonverentsi “Folkloor ja popkultuur”. Peakorraldajad olid Katre Kikas, Emma Lotta Lõhmus ja Sergey Troitskiy.

4. aprillil esinesid Akadeemilise Rahvaluule Seltsi pidulikul kõnekoosolekul “Tige diskursus ja nutikas narratiiv. Rahvajuttude sisulised ja žanrilised ulatuvused. Keelest meeleni 13” Ülo Valk (“Jutumaailma ja usundilise kogemuse suhetest eesti rahvajutus”), Jürgen Beyer (“Koroonaviiduse SARS-CoV-2 väidetav Aafrika päritolu”), Kärri Toomeos-Orglaan (“Käies Ahasveeruse jälgedes”) ja Johanna Ross (“Naisfiloloogi kuvandist”). Koosolekuga tähistati ARSi liikme ja Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna vanemteaduri Mare Kalda 60. juubelisünnipäeva.

Katre Kikas

Eesti Rahvaluule Arhiivis

2. detsembril 2023 kuulutas SA Hiite Maja Eesti Kirjandusmuuseumis toimunud üritusel välja 2023. aasta hiite kuvavõistluse võitjad. Pärimuse auhinna Eesti Rahvaluule Arhiivilt pälvis Marek Laimetsa foto Hiieniidi allikast (Saaremaa, Mustjala kihelkond).

8. detsembril 2023 pidas Astrid Tuisk Eesti Instituudis virtuaalse loengu jõulumängudest.

14. detsembril 2023 pidas Anu Korb Eesti Kirjandusmuuseumis konverentsil “MEDICA XVI. Koosolemine. Trendid haiguse ja ravi maastikul” ettekande “Siberi eestlased tervise hoidmisest. Kaitsemaagia”.

19. ja 20. detsembril 2023 korraldas Eesti Rahvaluule Arhiiv 67. Kreutzwaldi päevade teaduskonverentsi “Kilplasest ja kratist tehisintellektini: loodus, loovus ja tehnoloogia”, millega tähistati ühtlasi L. Koidula 180. ja Fr. R. Kreutzwaldi 220. sünniaastapäeva. Konverentsil arutleti tehisaruga seotud võimaluste, aga ka ohtude, hirmude ja tehnoloogiast tulenevate eetikaküsimuste üle nii humanitaarias kui ka teistes valdkondades. Selle kõrval käsitleti uusi võimalusi “Kalevipoja” tõlgendamises ning esitleti kirjandusmuuseumi uusi väljaandeid. Kirjandusteadlasele Rein Veidemannile anti üle Ivar Ivaski preemia. Eesti Rahvaluule Arhiivist esinesid ettekannetega Ave Gorsič, Inna Lisnjak, Janika Oras, Olha Petrovyč ja Kadri Vider. Uut Jaan Ranna pillilugudega

väljaannet “Lükata-tõmmata, hargiga-roobiga” tutvustas Natali Ponetajev. Konverentsi korraldasid Ave Goršič, Astrid Tuisk ning Maarja Hollo (EKLA).

4. ja 5. jaanuaril 2024 toimus ERA regilaulu-uurimise töörühma näärise seminar Peipsi ääres Nina külas. Tehti kokkuvõtteid möödunud aastast ja uue aasta plaane. Lisaks juba käimasolevatele töödele, milleks on 2022. aastal alanud teadusprojekt (“Folkloorse varieeruvuse korpuspõhine käsitus”, projekti juht Mari Sarv), loovuurimusprojekt (“Seto mitmehääle laulu õpetamine alternatiivse noodikirja abil”, juht Janika Oras) ja Euroopa Kultuuripealinn Tartu 2024 programmi projekt (“Metsavaimud masinas”), algas ka kolmeaastane projekt koostöös Tartu Ülikooli, Eesti Keele Instituudi ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia teadlastega, mille eesmärgiks on regilaulu-alase koguteose koostamine ja avaldamine.

5. jaanuaril 2024 korraldas Helen Kõmmus Kärkla nukuteatris rahvalikku laulu-kultuuri tutvustava kogukonnaõhtu “Lauluga liikumisaastast kultuuririkkuse aastasse!”.

11. ja 18. jaanuaril tutvustas Anu Korb Haapsalu pensionäride raamatuklubis Siberi eestlasi ja nende elust ja pärimusest koostatud raamatuid.

11. jaanuaril viis Inna Lisniak Pärnu Kunstide koolis läbi õpetajatele banduura teemalise seminari.

30. jaanuarist 1. veebruarini toimus läänemeresoome regilaulutraditsiooni uurimisprojekti FILTER (rahastaja Soome Akadeemia) järjekordne tööseminar Loode-Eestis Spithamis. Projekti raames on ühte andmebaasi koondatud suurem osa kirja pandud regilauludest. Folkloristidest ja arvutiteadlastest koosneva meeskonna eesmärgiks on ühiselt luua vahendid ja meetodid selle mitmekeelse ja mitmeti varieeruva ainekogu uurimiseks, kasutades ära infotehnoloogia võimalusi, selgitada näiteks mis on ühist ja mis erinevat läänemeresoome eri piirkondade regilauludes, millised on regilaulude ajalised kihistused ja kuidas need suhestuvad rahvaste kujunemisloole ja kultuurikontaktidega. Projekti juba hästi kokku töötanud põhimeeskonnale (Eetu Mäkelä, Kati Kallio, Maciej Janicki, Antti Kanner, Mari Sarv, Liina Saarlo) lisaks olid seekord seminarile kaasatud ka doktorandid-magistrandid Kaarel Veskis, Helina Harend ja Miriami Sipilä ning Jakob Lindström, et tagada uurimissuuna järjepidevus ja järelkasv. Seminaril olid arutluse all regilaulutekstide lemmatiseerimise võimalused, arvutijõu kasutamine regilaulutekstide süstematiseerimisel, põhja- ja lõunaläänemeresoome laulude ühiste motiivide tuvastamise meetoodika ja “Kalevala” eri versioonide folklooriallikate arvutuslik tuvastamine andmebaasist, tutvuti ka kraadiõppurite pooleliolevate uurimisteedadega.

31. jaanuaril osales Janika Oras konsultandina Leigarite ansambli laulurühma juubelikontserti ettevalmistavas proovis Tallinnas.

31. jaanuaril pidas Ave Goršič Viru Instituudi korraldatud ja Helmut Joonuksi 100. sünniaastapäevale pühendatud ajaloopäeval Rakveres ettekande Helmut Joonuksi kogutud materjalidest Eesti Rahvaluule Arhiivis ning jagas soovitusi Lääne-Virumaa koduloo-uurijatega seotud materjalide kogumiseks.

1. veebruari Eesti Rahvusringhäälingu Vikerraadio “Võrukeelsed uudised” olid pühendatud meie emeerituse Ingrid Rüütli koostatud plaadile “Võrumaa rahvalaule” (Helisalvestusi Eesti Rahvaluule Arhiivist, 17). Saates kõneles väljaande konsultant Urmas Kalla, ERRi võrukeelseid uudiseid luges traditsiooniliselt meie maja arhiivispetsialist Valdo Valper.

3. veebruaril õpetas Janika Oras seto mitmehäälset laulu esimeses Seto leelokoolis Eesti Kirjandusmuuseumis.

7.–9. veebruarini osales Inna Lisniak veebis IV rahvusvahelisel etnomusikoloogia sümposiumil “Actual Issues of East European Ethnomusicology” ettekandega “Computing the Corpus of Ukrainian Folk Songs with the Help of Computer Programmes: Challenges and Risks, Opportunities and Prospects”.

7.–9. veebruarini osales Mari Sarv vormelkeele arvutuslike uuringute konverentsil Amsterdamis, Hollandi Teaduste Akadeemia Huygens instituudis, mis tegeleb Hollandi kultuuri ja ajaloo uurimisega. Mari Sarv ja Maciej Janicki pidasid konverentsil ettekande värsitüüpide hajuvuskriteeriumi kasutamisest läänemeresoome regilauludes vormelite tuvastamiseks “Distributional criteria for identifying formulas in Finnic oral poetry”, ettekande kaasautoriteks olid teised FILTER projekti liikmed Kati Kallio ja Eetu Mäkelä.

9. veebruaril pälvis Reeli Reinaus Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapitali folklooripreemia kogumiku “Keerdus kadakas ja kadunud haned” (ERA toimetused, 36) koostamise eest. Samal päeval kuulutati Eesti Kirjastuste Liidu üritusel välja, et raamat valiti ka 25 kauneima 2023. aastal ilmunud eesti raamatu hulka. Raamatu kujundas Angelika Schneider, trükkis Tallinna Raamatutrükikoda.

12. veebruaril toimus Tartus Eesti Juurte tippkeskuse avaüritus. Eesti Juured on üks kümnest sel aastal alustanud Eesti teaduse tippkeskusest. Tippkeskuse töö raames uuritakse seitsme aasta jooksul eesti keelt, kultuuri- ja geenipärandit, looduslikku mitmekesisust ja selle kujunemise lugu Euroopa kontekstis. Tippkeskuse juht on arheogenoomika professor Kristiina Tambets TÜ geneetika instituudist, partneritena on tippkeskuse kaasatud Tallinna Tehnikaülikool ja Eesti Kirjandusmuuseum. Tippkeskuse avaüritusel pidas folkloristika ja kultuurigeograafia töörühma uurimissuundadest ettekande Mari Sarv.

13. veebruaril viisid Mathilda Matjus, Getter Lauk, Natali Ponetajev ja Astrid Tuisk läbi vastlapäeva teemalise tunni Tartu Katoliku Hariduskeskuse lasteaias.

14. veebruaril osales Mari-Ann Rimmel looduslike pühapaikade eksperdinõukogu liikmena Maardu hiiemetsa kaitsega seotud nõupidamistel Kultuuriministeeriumis ning

11. märtsil Riigikogus. Samuti osales ta **14. märtsil** väljasõidul Maardu hiiemetsa, kus kohtuti maaomanike, Muinsuskaitseameti ja Kultuuriministeeriumi esindajatega.

18. veebruaril rääkis Natali Ponetajev Jaan Rannast ja labajalgadest Läänemaa lõõtspillimängijate repertuaaris Viljandi lõõtsaklubi kohtumisel Pajusis.

18. veebruaril viis Janika Oras läbi seto mitmehäälse õpitoa ja testis arendamisjärgus alternatiivnoodikirja Madara leelokooriga Põlvas.

20. veebruaril õpetas Janika Oras seto mitmehääleseid laule ja testis alternatiivnoodikirja Lummo Kati leelokoori pikas proovis Laossina külas.

22. veebruaril tutvustas Janika Oras eesti regilaule TÜ Eesti kultuuri kursuse tudengitele Eesti Kirjandusmuuseumis.

23. veebruaril anti Tartu Ülikooli aasta teaduste auhind veebiväljaande “Eesti juured” (eestijuured.ee) koostajatele. Väljaanne pakub ülevaatliku tervikkäsitluse eesti rahva kultuurilist, keelelist ja geneetilist kujunemist mõjutanud ja mõjutavatest protsessidest. Projekti eestvedajad olid Tartu Ülikooli teadlased Mari Tõrv, Valter Lang, Kristiina Tambets, Karl Pajusalu, Silvia-Kristiin Kask ja Sandra Sammler. Paljude teiste autorite seas panustasid lehe valmimisse ka ERA teadlased Mall Hiiemäe, Risto Järv, Janika Oras, Ingrid Rüütel, Mari Sarv, Taive Särg ja Astrid Tuisk.

23. veebruaril pidas Taive Särg folkloristide talvekonverentsil Taevaskoja puhkekeskuses ettekande “Milline regilaul rohib?”. Konverentsil esitles Mari-Ann Rimmel koos Alo Põldmäega Rudolf Põldmäe “Rahvaluulekoguja reisiramatut” (ERA toimetused, 37).

25. veebruarist 1. märtsini viis Janika Oras koos Karoliina Kreintaali ja Marion Selgalliga (EMTA) läbi seto ja teiste soomeugrilaste mitmehäälese laulu meistriclassi Rahvusvahelises Maailmamuusika Instituudis (International Institute of World Music) Prantsusmaal Aubagne’is. Soomeugri mitmehäälsel laulu tutvustati ka Lõuna-Prantsusmaal Corrensi külas **2. märtsil** toimunud kontserdil ja Eesti Vabariigi aastapäeva üritusel Pariisi Eesti saatkonnas **4. märtsil**.

26. veebruaril pidas Ave Goršič Viru Instituudi korraldatud ajaloopäeval Jõhvis ettekande Helmut Joonuksi ja Hilda Jõulma materjalidest Eesti Rahvaluule Arhiivis.

29. veebruaril peeti ERA kaastööliste päeva. President Alar Karis andis üle presidendi rahvaluulepreemiad ja kuulutas välja kogumisvõistluse “Vanavanema hää!”, mis toimub Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi ning Tartu 2024 laulu- ja tantsupeo koostöös. Samuti algasid kogumisvõistlus “Kunsti puudutus” ning koostöös Eesti Ornitoloogiaühinguga käopärimuse kogumine. Esitleti EKM Teaduskirjastuse värskeid väljaandeid: Rudolf Põldmäe “Rahvaluulekoguja reisiramat” (koostanud Mari-Ann Rimmel, toimetanud Valdo Valper, kujundanud Pille Niin), Mall Hiiemäe “Väikest ilma- raamat rahvapärimusest” (kujundanud Mari Hiiemäe) ning neljandat uustrükki Mall Hiiemäe menukast taskuteosel “Väike linnuraamat rahvapärimusest”. Kaastööliste päeval kõnelesid Mathilda Matjus, Astrid Tuisk, Reet Hiiemäe, Elle-Mari Talivee, Mall Hiiemäe, Mari-Ann Rimmel, Piret Voolaid, Risto Järv ja Kristel Maruste, presidendi preemia laureaadid Maila Jürgenson, Liisa Nurme, Anu Soon ja Sirje Võsa, tekste kaastöödest lugesid Mathilda Matjus, Natali Ponetajev, Helen Kõmmus ja Valdo Valper. Päeva lõpetas tänukontsert arhiivi kaastöölistele Eva Väljaotsalt ja Robbie Sherrattilt.

4. märtsil vestlesid Mari-Ann Rimmel ja Mathilda Matjus ERR Klassikaraadio saates “Delta” kogumisvõistlustest, presidendi rahvaluulepreemiast ning “Rahvaluulekoguja reisiramatust”, saatejuht oli Liina Vainumetsa.

7. märtsil Käärikul toimunud Eesti erinevate mäluasutuste talveseminaril esines Risto Järv lühiettekandega paneelis “Õnnetus ei hüüdnud tulles” Kirjandusmuuseumi 2021. aasta uputusest ning selle tagajärgede likvideerimisest.

8. märtsil käisid Piret Voolaid, Astrid Tuisk, Mathilda Matjus, Enn-Kalev Tarto ja Helle Maaslieb koostöökohtumisel Eesti Rahvusraamatukogu hariduskeskusega.

9. märtsil kõneles Natali Ponetajev Sangaste kultuurimajas Eesti Rahvakultuuri Kes- kuse korraldatud pärimusmuusika ja vaimse pärandi päevadel teemal “Pärimusmuusika allikad. Kuidas otsida ja leida arhiivist pärimusmuusika ainekst ja inspiratsiooni?”.

14. märtsil Kirjandusmuuseumis peetud emakeelepäeva ja Gustav Suitsu luulepreemia üleandmise üritusel pidas Helina Harend ettekande rahvaluule bussiluule valikust ning Helen Kõmmus laulis võrdleva valiku kulgemisega seotud regilaule erinevatest kihelkondadest. Tartu bussiluule kaheksandaks tekstivalikuks aastal 2024 on rahva- laulud Eesti Rahvaluule Arhiivi kogudest. Rahvalaulude Tartu bussiluulesse toomine on võimalus viia need arvukate silmapaarideni ning tutvustada sõitjatele erinevaid laule arhiivi varamust.

15. märtsil pidas Andreas Kalkun ERMi aastakonverentsi sümposiumil “Kellele kuulub öö?” ettekande “Koopaaravad pimedates onnides. Talupoegade ööelu”.

21. märtsil vestles Andreas Kalkun koos Aro Velvetiga podcastis “Taskuvikerkaar” Vikerkaare Baltisaksa kväärinumbrist (<https://idaidaida.net/episodes/taskuvikerkaar-21-03-2024>).

21. märtsil avati Kumus Andreas Kalkuni, Hannes Vinnali ja Kadi Polli kureeritud näitus “Elisarion. Elisär von Kupffer ja Jaanus Samma”.

22. märtsil, rahvusvahelisel hülgepäeval avati ERA käigukoridoris hüpiknäitus “Hülged ja lood”. Hüpiknäitusele on pandud välja hülged ja nende juurde lood Eesti Rahvaluule Arhiivi kogudest – vanemat arhiivipärimust, kohapärimuse välitöödel talletatud ja äsjalõppenud, arhiivi 2023. aasta kogumisvõistluse “Kohtumised metsloomadega” võistlusele saadetud lugusid. Näituse sättisid üles ning lood valisid välja Mathilda Matjus ja Lona Päll.

23. märtsil viis Andreas Kalkun läbi kuraatorituuri näitusel “Elisarion. Elisär von Kupffer ja Jaanus Samma” koos Jaanus Samma ja Hannes Vinnaliga.

23. märtsil osales Andreas Kalkun koos Jaanus Samma, Rebeka Põldsami ja Uku Lembe- riga vestlusringis “Eesti kväärkunstiajalugu 19. sajandist tänapäevani” (<https://kultuur.err.ee/1609292067/jaanus-samma-kvaarimine-on-viljakas-protsess>).

23. märtsil vestles Janika Oras koos Sofia Joons Gyllinguga eestirootsi laulutraditsioonist Vikerraadio saates “Loetud ja kirjutatud”, küsitles Reet Weidebaum.

27. märtsil esines Andreas Kalkun Riias näituse “All’s Good Between Us” sümposiumil ettekandega “Elisarion von Kupffer and Jaanus Samma. Provocative questions about the past”.

29. märtsil tutvustas Janika Oras Tartu Uues Teatris seto mitmehäälset laulu EMTA lavakunstiüliõpilastele.

30. märtsil osalesid Astrid Tuisk ja Anu Korb Tallinna Kunstihoone mälupäeva ümarlauas “Kes läksid Siberisse vabadust otsima?” Mälupäev on seotud Kunstihoones avatud Liisa Kruusmägi näitusega “Mälestused Altai kraist”.

30. märtsil õpetas Janika Oras seto mitmehäälset laulu Seto leelokooli kokkusaamisel Tartus.

Märtsis täiendas täiendas ERA vanemdigitaalarhivaar Olga Ivaškevitš ennast Henry Stewart Events (<https://www.henrystewartconferences.com/events>) konverentsidel ja seminaridel digiandmete halduse ja digiarhiivinduse alal.

Risto Järv, Mari Sarv

Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnas

2023. aasta detsembrikuu Eesti Naises kirjutas vanemteadur Reet Hiimäe kolumni “Julgus tulevikule näkku vaadata”.

3. detsembril 2023 toimus Eesti Rahva Muuseumi üritusel “SAUN!” pärast filmi “Savvusanna sõsarad” linastust Reet Hiimäe ja Anna Hintsiga vestlusring soolisusest, saunast ja rituaalidest.

13. detsembril 2023 pidas Reet Hiimäe Navi seltsimajas toimunud Väärikate ülikoolis ettekande “Terveks, targaks, õnnelikuks: jõuluperioodi rituaalidest eesti rahvapärismuses”.

14. detsembril 2023 korraldas Katre Kikas konverentsi “Medica XVI: koosolemine. Trendid haiguse ja ravi maastikel”. Esinesid Reet Hiimäe (“Isikukogemuslood alternatiivravi kasutamisest kui õppimisprotsessist”), Andrus Tins (“Universaalse elujõu/orgonteraapia: teekond Vana-Indiast 21. sajandi lääne praktikatesse. Kaasaegsed lood, rääkimisviisid, praktikad, filosoofia ja psühholoogia”), Andres Kuperjanov (“Kuufaaside mõjust erinevates valdkondades”), Ain Raal (“Täiskuu võimalikust mõjust apteegikülastajate konfliktsele käitumisele”), Kristel Vilbaste (“Haigustest, mida on ravitud allikaveega”), Anu Korb (“Siberi eestlased tervise hoidmisest. Kaitsemaagia”), Katre Kikas (“*Ei mõistnud me su helli närve säästa! Sind haigusest ja õnnetusest päästa...* Jaan Saalvergi haigus ja surm tütarde kirjutistes”), Mare Kõiva (“Kui sarnased on online loitsud vanemate tekstidega?”) ning Maili Pilt ja Anastasiya Astapova (“Rohujuure tasandi sotsiaalmeedia-aktivismist COVID-19 pandeemiaga seotud vandenõuteooriate ja valeinfo vastu võitlemisel”). Esitleti Elena Popova toimetatud kollektiivset monograafiat “Пчела и мед в народной культуре” / “The Bee and Honey in Folk Culture” (*online*).

19. ja 20. detsembril 2023 toimus Eesti Kirjandusmuuseumis 67. Kreutzwaldi päevade teaduslik konverents “Kilplasest ja kratist tehisintellektini: loodus, loovus ja tehnoloogia”,

millega tähistati ühtlasi L. Koidula 180. ja F. R. Kreutzwaldi 220. sünniaastapäeva. Folkloristika osakonnast esines konverentsil Andrus Tins: “Tehistaip – kas inspiratsiooni või hirmude allikas? Eesti veebikogukondade lood tehisintellekti teemadel”.

31. detsembril 2023 rääkis Reet Hiimäe Klassikaraadio elutarkuse lugude sarjas “Mõõgad atradeks” hirmudest, eriti pimedusehirmust.

31. detsembril 2023 ilmus ERR.ee portaalis sarjas ID Mari Peegli intervjuu “Reet Hiimäe: Igas rituaalis on salapärane miski, mis jääb seletusetu”.

13. jaanuaril 2024 viibis Nikolai Anisimov välitööl Udmurdimaal Zavjalovo rajooni Hohrjaki külas, et fikseerida talvise sanditamise tänapäevast seisundit.

16. jaanuaril pidas Nikolai Anisimov Udmurdimaal Zavjalovo rajooni Hohrjaki küla lasteaia lastele loengu “Udmurdi talvine sanditamine Vožojas’kon”.

16. ja 17. jaanuaril viibis Nikolai Anisimov välitööl Udmurdimaal Malaja Purga rajooni Srednie Juri külas, et koguda rahvaluule ja etnograafilist materjali pühade kohtade, religioosse kultuuri ja traditsioonilise kultuuri kaasaegse elu kohta.

18. jaanuaril pidas Mare Kõiva Väarikate ülikoolis loengu “Kuhu me läheme kui me magame? – Uneversaalidest”.

22. jaanuaril esinesid SIEFi rituaalse aasta töörühma 11. ingliskeelses veebinaris “Catalan Nadal / Belarusian Kalyady” 20 minutiliste loengutega Guillem Castañar (Tartu Ülikool) ja Anastasiya Fiadotava (Eesti Kirjandusmuuseum, “Belarusian Christmas and New Year”).

26. jaanuaril esines Sergey Troitskiy Tallinnas sarjas “Sõja-aja mentaalne kalender” loenguga “Mental Calendar of Military Times: Significant Events for Russian Intelligence from September 2022”.

1. veebruaril osales Mare Kõiva Tartu Ülikooli raamatukogus sümposiumil “Igavene tagasitulek: Kust me tuleme. Kes me oleme. Kuhu läheme” ettekandega “Me tuleme metsast, merest ja tuulest”.

Veebruarikuu Eesti Naise numbris kirjutas folklorist Reet Hiimäe artiklis “Rituaalsed naistepeod”, et veebruari alguse küünlapäevaga saab alguse rituaalsete naistepidude periood. Naised käisid kõrtsis mokalaata pidamas ja naistepuna joomas, mis pidi naiste palged aastaringi punakad hoidma. Sel päeval jäid kodused tööd ja lastehoid meestele. Sarnased rituaalid olid käibel ka paastumaarjapäeval (25.03) ja jüripäeval (23.04).

6. veebruaril tunnustasid Tartu linn ja Eesti Konverentsibüroo 2023. aasta silmapaistvaid konverentsikorraldajaid. Tartus toimus möödunud aastal 52 rahvusvahelist konverentsi. Tunnustuse pälvis ka 15. rahvusvaheline teaduslik-teoreetiline konverents “On the Nature of Laughter” / “Laughter and Its Features”, mille korraldas maikuu Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristikaosakond (põhikorraldaja Sergey Troitskiy) koostöös Metšnikovi-nimelise Odessa Rahvusliku Ülikooliga.

14. veebruaril pidas Reet Hiimäe Tartumaa raamatukogutöötajate koolituspäeval Kõrvekülas ettekande “Painajad, libahundid ja kaitseinglid: kogemuslugudest raamatu-illustratsioonideni”.

15. veebruarist 15. maini viibib Anastasiya Fiadotava teadusvisiidil Leuveni Ülikoolis (Belgia).

16. veebruaril pidas Nikolai Anisimov VI rahvusvahelisel teaduslik-praktilisel konverentsil “Florovski lugemised” veebiettekanne “Udmurdi kultuuri okasionaalsete mälestuste traditsioon”. Konverents oli pühendatud udmurdi poeedi ja ühiskonnategelase Flor Ivanovitš Vassiljevi 90. aastapäevale (Glazov, Udmurdima).

22. ja 23. veebruaril korraldas osakond koos Akadeemilise Rahvaluule Seltsiga Taevaskojas Eesti folkloristide 18. talvekonverentsi “Folkloor ja popkultuur”. Konverentsi peakorraldajad olid Katre Kikas, Emma Lotta Lõhmus, Sergey Troitskiy. Osakonda esindasid ettekandega Mare Kõiva (“Nelja tuule poole”), Eda Kalmre (“Klounid ja teised kurjad tegelased. Ostensioon ja kriminaalsed legendid”), Liisi Laineste (koos Guillem Castañari ja Anastasiya Fiadotavaga “CELSA võrgustiku projekti esmased tulemused: huumor eesti avalikus ruumis”), Sergey Troitskiy (“Populaarne ballett: folkloorimotiivi muutmine sotsiaalseks tegevuseks”), Katre Kikas (“Rahvaluulekogujad ja fännikirjandus: Hans Anton Schults F. R. Faehlmanni müütide lummuses”), Natalia Ermakov (“Välitööde eripära – võlu ja valu. Sakraalsed rituaalid ersa kultuuris”) ja Nikolay Kuznetsov (“Rahvapidustused ja komi folkloor”).

Esinesid ka Siim Sorokin (Tartu Ülikool, ““Juba 26 aastat on nad öelnud, et meie leitud pole olemas”: Estonia, loominguline umbusk, rahvalik kriminalistika ja kontraplootimine”), Tatjana Vladõkina ja Deniss Kornilov (Udmurtia, “Rahvusliku identiteedi idee tänapäeva udmurdi kultuurikeskuste tegevuses”), Nadežda Štova (Udmurtia, “Udmurdi festivalid ja pühad: traditsioonid ja uuendused”), Ott Heinapuu (Keel ja Kirjandus, “Eesti looduslike pühapaikade muutuvad tähendused”), Kristel Kivari ja Tiina Sepp (Tartu Ülikool, “Kirna mõisa mungad ja Avaloni vaimud: võrdlevaid tähelepanekuid kummituslugudest uue vaimuse keskkondades”), Ell Vahtramäe (Akadeemiline Rahvaluule Selts, “Mida teab põhikoolilõpetaja folkloorist?”), Taive Särg (ERA, “Milline regilaul rohib?”), Inna Lisniak (ERA, “Origin and Historical Development of Slavic-Baltic Folk Instruments: A Study of Characteristic Features”) Savannah-Rivka Powell (Tartu Ülikool, “Border Genres of Yiddishkeit: Navigating Heterotopic Space and Jewish Diaspora by way of Liminal Shtetlach”), Eva Toulouze (INALCO, Pariis, Tartu Ülikool, “Ühe udmurdi palve arengud 10 aasta jooksul”).

Mari-Ann Rimmel (ERA) ja Alo Põldmäe esitlesid Rudolf Põldmäe “Rahvaluulekojuja reisiraamatut” (2023), Mare Kõiva tutvustas loomanimede andmebaasi. Esimese päeva õhtul rääkis konverentsi osalistele bluusist Kaisa Ling (“Hulpides kinniskujundite ookeanis”).

28. veebruaril esines Piret Voolaid Helsingis Karjalatalos Kalevala päeva pidulikult ettekandepäeval loenguga “Suomen ja Viron kulttuurisuhteet yhteistyön näkökulmasta – Kalevalasta ja Kalevipojasta, menneisyydestä nykypäivään” (“Soome ja Eesti kultuurisuhted pärimuskoostöö vaatenurgast: Kalevalast ja Kalevipojast, minevikust ja tänapäevast”).

29. veebruaril andis Reet Hiimäe ERA kaastöoliste päeval ülevaate kogumisvõistlusest “Minu saunalugu”.

Märtsikuu Eesti Naises kirjutas Reet Hiimäe neitsi Maarjast ja temaga seonduvatest uskumustest ja traditsioonidest eestlaste elus.

13.–15. märtsini osales Anastasiya Fiadotava Krakowis (Poola) konverentsil “Language of the Third Millennium XIII: Language in the Face of Technology” ettekandega “It seems funny, but deep down everyone knows it’s creepy’: Belarusian political humour created by ChatGPT”.

24.–28. märtsini osales Sergey Troitskiy Tartu Ülikoolis rahvusvahelisel Lotmani seminaril, kus pidas ettekande “Zoomorfed kujutised Balti karikatuuris 1890–1905”.

25. märtsil kõneles Nikolay Kuznetsov ingliskeelses “Rituaalse aasta” sarja veebinaris Komimaa rahvapidustuste eripäradest, vaadeldes, kas ja kui palju on komi folkloori kasutatud rahvapidustuste kuvandi loomises. Irina Sedakova analüüsis ettekandes “Bulgaaria märtsikuised tähtpäevad: kristlus ja paganlus, kultuur ja loodus” pidustuste peamotiive: loodus ja õigeusu mõisted, puhtus ja tule äratamine, soolised aspektid jne. Erilist tähelepanu pööras ta maagilisele arvumudelile seoses Sebastia 40 märtri pidustustega 9. märtsil.

25. ja 26. märtsil osales Sergey Troitskiy ettekandega Istanbulis korraldatud tööseminaril “Caricatures as a Sphere of Communication in the Late and Post-Ottoman Context”.

29. märtsil pidas Reet Hiimäe Lähte kogukonna korraldatud rabamatkal Endla rabasse lühiloengu “Metshaldjate metamorfoosid”.

Projekt “Keeled ühendavad”

Projekti “Keeled ühendavad” põhiülesanne on pöörata tähelepanu kultuuride iseärasustele ja näidata keelte ja kultuuride iseärasusi praktikas, projekti raames toimuvad nii loengud kui kirjanduskohvikud. Loengute raames peavad kultuuriekspertid ja folkloristid Eesti Kirjandusmuuseumist ning kutsutud spetsialistid ettekandeid erinevates keeltes (eesti, ukraina, vene, udmurdi), tutvustatakse teiste (vene, ukraina, valgevene, poola, armeenia, tatari, aserbaidžaaani, seto, udmurdi, komi jt) kultuuride eripärasid, nt erinevusi igapäevastes ettekujutustes, keelelises maailmapildis, religioonis, pühades ja tähtpäevades, folklooris. Loengusarja toetab Integratsiooni sihtasutus, korraldab Sergey Troitskiy.

7. detsembril 2023 rääkis katalaani teadlane Guillem Castañar Rubio katalaanide lingvistilisest maailmavaatest ja keelest kui katalaani identiteedi markerist (“Catalan Linguistic Worldviews”).

8. detsembril 2023 loeti kirjanduskohvikus Soome luuletaja Eino Leino luuletust “Nocturne”.

11. detsembril 2023 esines Jelizaveta Sosnovtseva Tartu Ülikoolist: ““Natuke vale”: kuidas Vene keel välismaal muutub”.

14. detsembril 2023 rääkis Guillem Castañar Rubio usundite mitmekesisusest Kataloonias (“Religion(s) in Catalonia”).

15. detsembri 2023 kirjanduskohvikus oli külas Maria Borovikova Tartu Ülikoolist, loeti Marina Tsvetajeva luuletust “Mu luulel, mis on kirjutet nii vara...”.

Soome-ugri kirjanduskohvik (SUKK)

Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumi hõimurahvaste programmi toel korraldatava üritustesarja ”Soome-ugri kirjanduskohvik ehk SUKK” idee on selles, et teisi keeli avastatakse erinevate meelte abil; sama kirjandusteos kõlab eri keeltes ja nii saavad osalejad ”maitsta” võõrast keelt seda kõneldes, sest iga keel ilmutab end täies kordumatuses ja unikaalsuses. Iga kohvikuõhtu pühendatakse ühele soome-ugri kirjandusteosele ja selle tõlgetele teistesse keeltesse. Õhtuid korraldavad Nikolay Kuznetsov ja Sergey Troitskiy.

18. detsembril 2023 loeti seitsmendas kirjanduskohvikus Lydia Koidula luuletust “Mu isamaa on minu arm”, ekspertideks Värske Rõhu tegevtoimetaja Saara Liis Jõerand ja eesti kirjanduse magistrant Rahel Ariel Kaur.

Osakonna seminarid

Seminare toetab Eesti Kirjandusmuuseumi teadusprojekt EKM 8-2/20/3, nende toimumise tagab Mare Kalda.

8. jaanuaril 2024 andsid Reet Hiiemäe ja Andrus Tins ülevaate 2023. aasta oktoobris New Delhis ja Hyderabadis külastatud IUAES-i (International Union of Anthropological and Ethnological Sciences) maailmakonverentsist.

22. jaanuaril esinesid Anastasiya Fiadotava ja Guillem Castañar ingliskeelse ettekandega, mis tutvustas CELSA koostööprojekti ”Huumor ja konflikt avalikus sfääris: suhtlusstiilid, huumorivaidlused ja vaidlustatud vabadus tänapäeva Euroopas” seniseid tulemusi. Projekt keskendub konfliktide ja vaidlusi saatvale huumorile Eestis, Valgevenes, Poolas ja Belgias. Igas riigis on vaadeldud kahte sündmust, mis tekitasid ja tekitavad aastatel 2022–2024 avalikkuses nalju. Ettekandes võrreldi humoorikat reaktsiooni Eesti avalikus sfääris kahe juhtumi põhjal, analüüsisid Wagneri grupi mässule ja Kaja Kallase skandaalile järgnenud nalju.

29. jaanuaril rääkis Tartu Ülikooli Narva kolledži sotsiaalteadlane Andu Rämmer noorte väärtustest.

11. märtsil olid arutluse all tähelepanekud mõistatustežanri äärealadel. Folklooriprotessesse jälgides, kogudes ja analüüsisid on rahvaluuleuurijail tavaks selgitada välja uu-ritava nähtuse, praktika või pala varasemaid ilnumisvorme ning kirjeldada kontekste, kus tähelepanu äratanud tekst uuesti välja ilmub, kus seda mingil põhjusel vajatakse. Inspireerituna folkloristide hiljutisest Taevaskoja-konverentsist (<https://www.folklore.ee/rl/fo/konve/2024/ftk>) jätkas Mare Kalda seminaril folkloori ja popkultuuri ristumiste ja üksteiseks üleminekute temaatikat ettekandes “Mahutamisülesanne ja mõistatus-težanr”.

18. märtsil kuulati meie külalissuuri, Mikołaj Koperniku Toruńi Ülikooli humanitaaria, teoloogia ja kunstide doktorandi, Anna Zalewska ingliskeelset ettekannet “The Activity of a Witch and a Hag in the Domestic and Family Sphere in Polish and the East Slavic Magic Folktale” (“Nõidade tegevus kodu- ja peresfääris poola ja idaslaavi muinasjuttudes”).

Ettekandes vaadeldi, kuidas poola, vene, ukraina ja valgevene muinasjuttudes nõiad sekkuvad kodu- ja peresfääri läbi neile omaste sõnade-lausumise, kudumise/ketramise ja ämmaemandana tegutsemise.

Erilisel kohal on naistegelastest nõiad mitte niivõrd üleloomulike võimete, vaid kurjuse ja vaenulikkuse tõttu.

25. märtsil tutvustasid huvitavat erialaajakirja Studia Vernacula väljaande peatoimetaja Kadri Tüür ja keeleteoimetaja Kanni Labi. Nad arutlesid ajakirjas ilmunud kaastööde näitel, mis on traditsioonilised oskused (pärandtehnoloogia), kuidas neid kirjeldada, jäädvustada, ananlüüsida.

Studia Vernacula: eesti pärandtehnoloogia-uuringute ajakiri on rahvusvahelise kolleegiumiga eelretsenseeritav teadusajakiri, mis ilmub kord aastas. Ajakirja annab välja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. Ajakiri keskendub käsitöö, oskuste ja ainelise kultuuripärandi uurimisele.

1. aprillil esines Natalia Ermakov: “Pühad allikad kui pidev side esivanematega ja/või “unustatud” kommetega”. Ersal allikatega seotud kultuur on märk pidevast suhtlemisest esiisade ja -emadega looduse kaudu. Natalia sõnavõtt toetus ersa külades välitöödel kogutud materjalidele. Seminariga tähistati 16. aprillil saabuvat ersa keele päeva.

Asta Niinemets

Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakonnas

7. jaanuaril 2024 oli viimane võimalus külastada Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumis näitust “Uneversum. Unede torn”. Näituse lõpupäeval oli huvilistel võimalus osaleda folklorist Jaan Sudaku loeng-vestluses “Unenäod eesti rahvapärimuses”. Arutluse all olid eesti rahvapärimuslikud õpetused-juhised unenägede tõlgendamiseks, lood unenägede nägemisest ja nende täidminekust. Vestlust modereeris näituse kuraator Annelly Kaldoja.

Kaitstud doktoritööd

Maili Pilt kaitses 11. detsembril 2023 doktoritööd “Kogemuslood ja koostöö: sisesevaateid jutustamispraktikasse sotsiaalmeedias ja selle uurimise metodoloogiasse”. Juhendajad Ergo-Hart Västriik (TÜ) ja Mare Kõiva (EKM), oponent Piret Paal (Paracelsus Medical University, Austria).

Rebeka Põldsam kaitses 11. detsembril 2023 etnoloogia erialal doktoritööd “Why are we still abnormal?!” History of discourses on non-normative sex-gender subjects in Estonia” (“Kas ikka veel oleme ebanormaalsed?!” Uurimus Eesti normivälise soolisuse

UUDISED

ja seksuaalsuse kohta käivate diskursuste ajaloost”). Juhendajad Ene Kõresaar (Tartu Ülikool) ja Raili Marling (Tartu Ülikool), oponendid Tuula Juvonen (Tampere Ülikool) ja Andrés Brink Pinto (Lundi Ülikool).

Arturs Pokšans kaitses 13. detsembril 2023 etnoloogia erialal doktoritööd “Upbringing in places of scarcity: reproduction of violence and inequality in Latvian residential education” (“Üleskasvatus nappuse tingimustes: Vägivalla ja ebavõrdsuse taastootmine Läti institutsionaalses hariduses”). Juhendajad Kristin Kuutma (Tartu Ülikool) ja Aivita Putniņa (Läti Ülikool), oponendid Agita Lūse (Riia Stradiņši Ülikool) ja Sonja Trifuljesko (Helsingi Ülikool).

Eva-Liisa Roht-Yilmaz kaitses 17. jaanuaril etnoloogia erialal doktoritööd “Converting identities and moralities: pentecostal christianity among the Roma in Estonia and Latvia” (“Identiteeti ja moraali pöörates: nelipühilus romade seas Eestis ja Lätis”). Juhendaja Laur Vallikivi (Tartu Ülikool), oponendid Inese Runce (University of Latvia) ja Magdalena Slavkova (Bulgarian Academy of Sciences).

Indrek Ojam kaitses 18. jaanuaril eesti kirjanduse erialal doktoritööd “Stseeni poeetika ja eesti modernistlik romaan”. Juhendaja Jaak Tomberg (Tartu Ülikool), oponendid Epp Annus (Tallinna Ülikool) ja Cornelius Hasselblatt (Gröningeni Ülikool).

Kaitstud magistritööd ja -projektid

Hildegard Reimann kaitses 25. jaanuaril 2024 etnoloogia ja rakendusantropoloogia erialal magistriprojekti “Teiste liikide kogemise võimalikkusest. Biotoopia jalutuskäigud linnaruumis”, mis sündis koostöös Biotoopia teaduse ja kunsti festivaliga. Juhendajad Aet Annist ja Ester Bardone, retsensent Saara Hanna Mildeberg (TLÜ nooremteadur).

NEWS IN BRIEF

Calendar

A brief summary of the events of Estonian folklorists from December 2023 to April 2024.